Odůvodnění trestů:
Principy správného odůvodňování trestů

JUDr. Jakub Drápal, M.Phil.
Ústav státu a práva Akademie věd ČR, výzkumník
Právnická fakulta Univerzity Karlovy, doktorand
Ústavní soud ČR, asistent ústavní soudkyně

Poděkování: Za připomínky a nápady děkuji Haně Šimánové, Ondřejovi Kubů, Janě Drápalové a účastníkům kurzu „Ukládání trestů“ konaného Justiční akademií v prosinci 2019.

Financování: Tento článek je výsledkem badatelské činnosti podporované Grantovou agenturou ČR v rámci grantu GA ČR č. 19-15077S „Rozdíly při ukládání trestů v postkomunistických kontinentálních právních systémech“, řešeného na Ústavu státu a práva Akademie věd ČR.

Abstrakt: Článek navazuje na předchozí publikace zkoumající teoretické důvody pro detailní odůvodňování uložení trestu a praxi odůvodňování trestů okresními soudy, když rozebírá, jaké požadavky by mělo naplňovat odůvodnění trestů. Jednotlivé okolnosti podstatné pro uložení trestu je v odůvodnění nutné nejen konkretizovat a zmínit, jaký význam hrají, ale i výslovně vyjádřit, jak byly jednotlivé okolnosti vyváženy při finálním výběru druhu, modality a výměry trestu. Dále článek rozebírá nizozemský model odůvodňování trestů založený na zodpovězení na pět základních otázek: Co, kdo, jak, s jakými následky a v jakém kontextu spáchal trestný čin, které korespondují s požadavky trestního řádu v § 89 a 125 trestního řádu. Nakonec článek obsahuje návrh, jak by bylo možné prakticky ulehčit soudcům práci při odůvodňování trestů za současného detailnějšího zohlednění všech okolností předvídaných zákonem.

Summary: This article complements previous articles on theoretical grounds for providing reasons for sentences and on the practice of Czech district courts on providing reasons for sentences by suggesting essential components of providing reasons for sentences. It is necessary not only to specify the individual circumstances, but also to point out how important role each circumstance plays and to explicitly mention how all of the factors were weighted. The article follows with exposition of Schuyt's Dutch model of providing reasons for sentences based on answering five questions: What, who and how committed, with what consequences and in what circumstances. These questions can be easily put in line with the requirements of Czech code of the criminal procedure, as do the article; it concludes with a suggestion of a form facilitating the preparation of reasoning.

V článcích, které vyšly v předchozích číslech, jsem se nejdříve zabýval tím, proč je odůvodnění trestů podstatné, a to zejména v kontinentálních evropských systémech, které zdůrazňují princip individualizace, a tím jaké argumenty podporují uvádění odůvodnění a které naopak nikoli (Drápal, 2019). V následujícím článku jsme s Kristýnou Tomšů (2019) na základě analýzy reprezentativního vzorku rozhodnutí okresních soudů ukázali, že praxe odůvodňování trestů soudy trpí vážnými nedostatky. Ukazatele, které jsme analyzovali, jsme vybrali na základě požadavků teorie a trestního řádu, přičemž jsme došli k závěru, že uložení velké většiny trestů nelze rekonstruovat na základě důvodů uvedených v rozsudcích. V tomto článku na tyto předchozí práce navazuji, když se zabývám požadavky správného odůvodňování trestů. Jinými slovy představuji principy, kterými by se měly řídit správně odůvodněné rozsudky.

Úvahy obsažené v tomto článku mohou sloužit jako zamyšlení nejen pro soudce, kteří ústně i písemně odůvodňují tresty, ale i pro státní zástupce, jejichž povinností je od počátku roku 2020 navrhovat druh a výměru trestu v žalobním návrhu (čl. 60 odst. 2 pokynu obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 9/2019 o postupu státních zástupců v trestním řízení). Byť povinnost odůvodňovat navržené tresty není v pokynu výslovně uvedena, lze ji dovozovat z obecného požadavku na odůvodnění uvedeného v tomto pokynu, kdy státní zástupce „v odůvodnění obžaloby uvede důkazy, o něž se obžaloba opírá, i své právní úvahy“ (čl. 60 odst. 4 pokynu). K takovému závěru lze dojít i na základě teoretických úvah. Smysl návrhu trestu spočívá v tom, že poskytuje výchozí pozici pro diskuzi o druhu a výši trestu. Obviněný může na návrh reagovat a podávat protinávrhy ve vztahu ke skutečnostem případu, popřípadě může dokazovat, že úvahy státního zástupce nejsou vhodně vedené, popř. konstruovat kompletně odlišně návrh trestu. Pokud však státní zástupce pouze navrhne trest a neuvede důvody pro něj, pak tato diskuze není možná. Podobně jako by bylo nepředstavitelné podat obžalobu bez uvedení důvodů svědčících o vině obviněného, tak by také nemělo být možné v obžalobě navrhnout trest, aniž by návrh druhu, modality a výše trestu byl odůvodněný. Samozřejmě takový návrh neznamená, že na základě dokázaných skutečností státní zástupce v

závěrečné řeči nemůže navrhnout výrazně odlišný trest (podobně jako v případě viny).

V úvodu tohoto článku se nejdříve zabývám ideální strukturou odůvodnění a rozebírám tři skutečnosti, které by odůvodnění trestu mělo naplňovat. Jednotlivé okolnosti mající vliv na uložení trestu (dále jen „okolnost“) musí být nejen konkretizovány, ale mělo by u nich být také uvedeno, jakým způsobem ovlivňují trest a jak významné jsou. Po jejich rozvedení je třeba přistoupit k vážení jednotlivých okolností, aby bylo možné pochopit úvahy soudce zohledňujícího všechny okolnosti ve svém souhrnu. Dále představuji možnost, jak srozumitelně a logicky konstruovat odůvodnění tak, že soud v odůvodnění odpovídá na pět otázek zabývajících se případem v jeho komplexnosti, což může být v praxi použitelnější než uvádění důvodů podle částečně nejasného a nevhodně strukturovaného § 125 odst. 1 trestního řádu. Následně se zabývám konkrétní přípravou odůvodnění, jeho délkou a některými hmotněprávními důvody, které mohou vést soudce (a státní zástupce) k menší poctivosti při odůvodňování (navrhovaného) trestu. Na závěr představuji jednoduchý dokument, jehož vyplnění by mohlo ulehčit a zároveň zpřesnit odůvodňování trestů.

Tři vrstvy odůvodňování: Konkretizace, význam a vážení

Pochopitelné odůvodnění by mělo obsahovat tři vrstvy informací [v této části článku vycházím zejména z díla Pauline Schuyt (2010, kap. 12)]. Tou první jsou jednotlivé okolnosti, které je třeba řádně konkretizovat (individualizovat), jelikož tvoří základ pro uvažování o tom, zda byl trest uložen řádně či nikoli. U každé okolnosti je poté třeba vyjádřit, jak silně ovlivňuje uložení trestu a zda je podstatná primárně pro rozhodnutí o druhu, modalitě či výměře trestu. Nemělo by se přitom jednat jen o vyjádření, zda taková okolnost má vést ke zpřísnění či zmírnění trestu, ale i jak podstatnou roli tato okolnost hraje. Na toto navazuje poslední vrstva odůvodnění, ve které je nutné zmínit, jak jednotlivé okolnosti ve svém souhrnu ovlivnily uložení konkrétního druhu,

modality a výměry trestu, tedy jak byly individuální okolnosti vyváženy. V následujících odstavcích jednotlivé vrstvy rozebírám detailněji.

Konkretizace

V článku v předchozím čísle *Státního zastupitelství* jsme s Kristýnou Tomšů ukázali, že okresní soudy v písemných odůvodněních nekonkretizovaly více než polovinu v rozsudcích zmíněných okolností. Tato konkretizace je přitom základním požadavkem pro učinění řádného rozhodnutí z několik důvodů:

- Stanoví se při ní skutečnosti, na základě kterých je vystavěna další argumentace.
- Slouží k ověření, zda dokazování bylo dostatečně podrobné.
- Naznačuje, jaké důkazní prostředky byly použity, což může vést k diskuzi, zda byly tvrzené skutečnosti dostatečně dokázány.
- Umožňuje obhajovat výrok, že trest byl skutečně individualizován, jelikož jednotlivé okolnosti jsou individualizovány osobě pachatele a jeho jednání.

Naopak bez konkretizace odůvodnění není srozumitelné, přičemž nedostatečná konkretizace okolností je dlouhodobě kritizována odbornou doktrinální literaturou (Gřivna, 2013; Jelínek, Říha, & Sovák, 2018, pp. 319, 339 a zde zmíněné zdroje).

Konkrétní rozebrání okolností pak může mít i další, na první pohled ne tak zřejmé, pozitivní důsledky. Psychologická literatura o činění rozhodnutí nám naznačuje, že **čím detailněji vysvětlujeme svá rozhodnutí, tím lépe jsme schopni rozpoznávat drobné rozdíly mezi jednotlivými případy** (Lombrozo, 2012). Pokud je princip individualizace, který zahrnuje právě potřebu detailně rozlišovat mezi jednotlivými případy, vůdčí zásadou ukládání trestů v České republice a pokud je některými soudci, státními zástupci či akademiky hájen názor, že každý případ je naprosto individuální, pak právě detailnější odůvodňování by mělo vést soudce k lepšímu rozpoznávání, v čem jsou jednotlivé případy tak individuální. Pokud se jiní soudci, státní zástupci či akademici domnívají, že lze vypozorovat určité principy

ovlivňující uložení trestů, detailní odůvodňování jim pomáhá při identifikaci variant jednotlivých principů .

Konkrétním příkladem, kdy by tato konkretizace mohla výrazněji prospět současné praxi, je otázka ukládání trestů za souběh. Pokud byla tato okolnost zmiňována v námi studovaných rozsudcích (Tomšů & Drápal, 2019), ve velké většině případů nebyla konkretizována. Přitom právě oblast ukládání trestů za souběh je teoreticky i prakticky velmi komplikovaná (viz např. Ryberg, Roberts, & de Keijser, 2018) a zasloužila by si proto detailnější odůvodnění, na základě kterých by postupně mohly být v rámci odvolacího řízení i akademické diskuze formulovány zobecněné principy, jak zacházet s pachateli různých variant souběhů. To je však bez konkretizace nemožné.

Kriminologická literatura dále dlouhodobě tvrdí, že je velký rozdíl mezi tím, zda se lidí ptáme obecně, zda jsou tresty za určitou trestnou činnost příliš přísné, a tím když jim předložíme konkrétní případ. Zatímco na obecnou otázku lidé odpoví, že trestáme příliš mírně, rozhodují-li v konkrétním případě, pak běžně uloží podobné či mírnější tresty než soudci (Diamond & Stalans, 1989; Hough & Roberts, 1999; Kuhn, 2002; St Amand & Zamble, 2001; byť ne vždy takové snížení povede až k uložení podobných trestů jako soudci, viz de Keijser, van Koppen, & Elffers, 2007). Jsou-li okolnosti v odůvodnění rozsudku konkretizované, jedná se podobně o konkrétní a nikoli obecné zvažování. Nejsou-li však okolnosti dostatečně konkretizované, je výrazně jednodušší sklouznout do obecných frází, které mohou vést k jinému výsledku, než pokud jsou tyto okolnosti specifikované: Zatímco u prvostupňového soudce je takové nebezpečí nejspíše méně podstatné (má-li řádně zjištěné konkretizované okolnosti), v přezkumném řízení a zejména ve veřejné debatě je pravděpodobnější, že trest může být považován za příliš mírný jen z důvodu obecnosti odůvodnění.

Nakonec jen odůvodnění s konkretizovanými okolnostmi může naplnit požadavek Ústavního soudu na „dostatečné zohlednění všech okolností případu“,[1] „přesvědčivé odůvodnění, proč vzhledem ke všem okolnostem případu a k poměrům

[1] Nález sp. zn. II. ÚS 2027/17 ze dne 7. 8. 2017 (N 137/86 SbNU 315), bod 19.

pachatele obecné soudy zvolily takovou výměru trestu“[2] a na „úplnost, srozumitelnost a přesvědčivost odůvodnění rozhodnutí obecných soudů způsobem umožňujícím jejich přezkoumatelnost.“[3]

Z praktické stránky tak lze diskutovat o tom, nakolik je nutné některé skutečnosti opakovat a nakolik lze odkázat na předchozí vylíčení jednání či charakteristik osoby pachatele. Jsem přesvědčený, že není vhodné pouze odkázat na to, co bylo již dříve zmíněno. Takový odkaz totiž nemusí být jasný – odkazuje-li se na závažnost jednání pachatele, co se tou závažností konkrétně myslí? Jednání spočívá v mnoha aspektech, např. v míře zavinění, v následku či ve společenské škodlivosti, přičemž na základě obecného odkazu pak nejde rozpoznat, který konkrétní aspekt jednání je jak podstatný při úvaze o ukládání trestu. Zároveň však není nutné opakovat vše, aby nedocházelo k umělým zdvojováním uváděných důvodů; je tak možné uvést např. „vzhledem k násilnému charakteru útoku obviněného, kdy železnou trubkou cíleně mlátil do ležícího a odpor nekladoucího poškozeného (jak je vylíčeno výše),“ ale uvést pouze „vzhledem k násilnému charakteru útoku obviněného“ by nebylo dostatečné. Mělo by tedy být jasněji uvedeno, k čemu a proč je přihlíženo, na základě jakých důkazů a které skutečnosti jsou podstatné. Ohledně podrobností těchto okolností pak lze odkázat na předcházející vylíčení skutečností, ale vždy je nutné, aby bylo zjevné, na co **konkrétně** je odkazováno.

Význam jednotlivých okolností

Konkretizování jednotlivých okolností však nestačí pro pochopení, jaký vliv má daná okolnost na uložení trestu. U každé zmíněné okolnosti by proto mělo být naznačeno, jakým způsobem a nakolik významně ovlivňuje uložení trestu. Z hlediska způsobu bude u většiny okolností zřejmé, zda pachateli přitěžuje či polehčuje, byť tomu nemusí tak být vždy, příkladem čehož je okolnost, kdy je ukládán trest pachateli,

[2] Nález sp. zn. I. ÚS 4503/12 ze dne 11. 6. 2014 (N 119/73 SbNU 827), bod 36.

[3] Nález sp. zn. IV. ÚS 2867/16 ze dne 7. 11. 2017 (N 204/87 SbNU 341), bod 45.

který bude muset vedle tohoto nového trestu vykonat i další dříve uložené dosud nevykonané tresty.[4] Odpověď na otázku, zda tato skutečnost má vést spíše k uložení vyššího trestu („jedná se o nepoučitelného recidivistu!“) nebo naopak k uložení nižšího („nemá docházet k nesmyslné kumulaci trestů!“) není zřejmá. Dále určitá okolnost nemusí sloužit primárně jako přitěžující nebo polehčující, ale může ovlivňovat například pouze volbu druhu trestu či uložení vedlejších trestů vedle trestu hlavního. Není-li toto zmíněno, nelze porozumět úvahám soudu. Soudcům se takový popis může zdát jako přehnaný a mohou mít dojem, že je přece všem jasné, zda zmíněná okolnost hraje v prospěch či neprospěch pachatele. Ne vždy to tak však je a jednoduché zmínění této skutečnosti prospěje lepšímu porozumění rozhodnutí, aniž by soudci zabíralo čas.

Dále by bylo vhodné uvádět, jak významnou roli jednotlivé okolnosti hrají při uložení trestu. U některých je to zřejmé, což okresní soudy ve svých odůvodněních zmiňovaly: Dozná-li se obviněný, který byl chycen při činu, hodnota takového doznání je velmi malá (Tomšů & Drápal, 2019; podobně i ve vzorovém rozsudku v Jelínek et al., 2018, p. 415). Význam okolností však z tohoto hlediska okresní soudy rozebíraly jen zřídka (Tomšů & Drápal, 2019). Jeho výslovné vyjádření je přitom další nutnou součástí argumentace soudu, aby jí bylo možné porozumět. V opačném případě totiž není jasné, zda okolnost, se kterou státní zástupce, obviněný či veřejnost nesouhlasí, byla pro soudce významná či vedlejší. Představí-li tak soudce pouze seznam (byť konkretizovaných) okolností, lze obtížněji argumentovat, že jeho úvahy o uložení trestu jsou chybné, jelikož mu nelze vytknout, že by určitou okolnost nezohlednil. Přesto je takové odůvodnění výrazně problematické a právě uvedení dlouhého výčtu okolností bez zmínění jejich významu je ve Švýcarsku a Německu považováno za ideální strategii, jak se soudci vyhýbají detailnější kontrole toho, jak ukládají tresty (Killias, 1994).

[4] Pro širší diskuzi o této otázce viz nález sp. zn. II. ÚS 4022/18 ze dne 30. 7. 2019 (pro účely transparentnosti uvádím, že na tvorbě tohoto nálezu jsem se jako asistent soudkyně zpravodajky podílel).

Explicitní vyjádření tohoto významu naopak povzbuzuje diskuzi a řádné fungování odvolacího řízení. Cílem přitom není, aby soudci zmínili, že daná okolnost ovlivňuje uložení trestu z 3,72 %. Takový přístup by byl teoreticky mylný i prakticky neproveditelný. Realisticky by však soudci mohli uvést, **zda okolnost hraje malou, střední či zásadní roli při úvahách o uložení určitého druhu, výměry či modality trestu**.

Vyjádření významu konkrétní okolnosti zastává v dnešním systému ukládání trestů základní roli i proto, že v naprosté většině případů není obecně vyjádřeno, jakou váhu máme přikládat jednotlivým okolnostem.[5] V extrémnějších případech takové vyjádření bude jednodušší - příkladem může být ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobody rodiči a zohlednění nejlepšího zájmu dítěte, kdy tato okolnost bude mít vliv jen výjimečně, ale pokud bude zohledněna, tak zásadně.[6] V běžnějších případech však takové vyjádření nebude obvyklé a ani jednoznačné – o to potřebnější však je. Zákonodárcem poskytnutá možnost přikládat odlišné významy jednotlivým okolnostem v rozdílných případech totiž soudci nejen poskytuje široké možnosti, ale zároveň jej zavazuje vysvětlovat, jak podstatnou roli v konkrétním případě jednotlivé okolnosti hrály, a tedy uvádět míru jejich významu.

Vážení všech okolností

Posledním nutným krokem umožňujícím pochopení úvah soudu o uložení trestu je zvážení jednotlivých okolností, tedy vyjádření toho, co dříve učiněné úvahy o jednotlivých okolnostech znamenají pro výběr konkrétního trestu. Takový přístup totiž poskytuje celistvý obrázek o jednání pachatele a jeho osobě a naznačuje, jak byly zohledněny všechny okolnosti v souhrnu. To umožní vést diskuzi o jednotlivých zvažovaných variantách, kdy konkrétní okolnosti by samy o sobě mohly vést k

---

[5] Výjimkou je např. nález Ústavního soudu týkající se podmíněného propuštění, ve kterém Ústavní soud definoval, že dobrovolné nenastoupení do výkonu trestu odnětí svobody „je tak třeba zohledňovat pouze jako vedlejší, méně významnou skutečnost“ (nález sp. zn. II. ÚS 482/18 ze dne 28. 11. 2018, bod 53; autor tohoto článku se podílel na přípravě tohoto nálezu jako asistent soudkyně zpravodajky).

[6] Nález sp. zn. II. ÚS 2027/17 ze dne 7. 8. 2017 (N 137/86 SbNU 315).

uložení odlišných trestů na základě preference různých účelů trestů a zdůraznění odlišných okolností. Právě nejasnostem, proč byla konkrétní varianta vybrána, by mělo z významné míry předejít jasně vyjádřené zvážení všech okolností.

Vyvažování by se mělo ideálně realizovat odděleně při úvahách o druhu, modalitě a výměře trestu. Je pro to jednoduchý důvod – zákon stanoví některá odlišná kritéria pro rozhodování o těchto jednotlivých otázkách a v praxi některé okolnosti ovlivňují spíše druh a jiné modalitu či výměru trestu. Argumenty pro jednotlivé typy těchto rozhodnutí spolu sice souvisí i díky mnohým obecným ustanovením vztahujícím se k ukládání trestů obecně a nelze tato rozhodnutí od sebe plně oddělit, zároveň není možné důvody pro tato rozhodnutí slučovat do jednoho.

Potřeba tohoto vyvažování je zjevná zejména tehdy, když v rozhodnutí obsažena není, jelikož je učiněn velký skok v úvaze, který ale není doprovozen důvody. Pro příklad lze uvést vzorový rozsudek v knize *Rozhodnutí ve věcech trestních*. V jeho odůvodnění je uvedeno že „z výše uvedených důvodů nelze trest ukládat pod polovinou zákonné trestní sazby, naopak přitěžující okolnost (recidiva pachatele) je natolik závažná, že je třeba přistoupit k přísnějšímu potrestání“ (Jelínek et al., 2018, p. 416). V části odůvodnění uloženého trestu (začínající slovy „Pří úvaze o druhu a výměře trestu“) však soud rozebíral jen trestní minulost obviněného a drobné polehčující okolnosti, které soud nepovažoval za podstatné. Poslední uvedenou věcí v odůvodnění je odkaz na hodnocení povahy a závažnosti činu, které je uvedeno výše.

Z čeho tedy soud v tomto případu vyšel, když odkazoval na „výše uvedené důvody“? Pokud dále navyšoval trest z důvodu trestní minulosti obviněného nad rámec poloviny zákonné trestní sazby, tak tuto okolnost pravděpodobně neměl na mysli. Či ano a následné zpřísnění bylo např. za speciální recidivu? Na základě trestní minulosti soud došel k závěru, že je třeba uložit nepodmíněný trest odnětí svobody – měla by v takovém případě trestní minulost však výrazně ovlivnit i výměru trestu? Tato otázka není v předmětném rozsudku nijak řešena. Polehčující okolnosti pak soud nejspíše vůbec nezohlednil.

Za „výše uvedené důvody“ byla v tomto rozsudku tedy pravděpodobně považována povaha a závažnost trestné činnosti, na které však bylo pouze odkázáno a které nebyly rozebrány s úmyslem jejich posouzení pro uložení trestu (jejich posouzení se nachází v odstavci, který začíná slovy: „Uvedené jednání je natolik společensky škodlivé, že nepostačuje jej postihnout prostředky mírnějšími podle jiného právního předpisu“). I proto nevíme, zda pro soud byla podstatná pohnutka („malicherná“), přímý úmysl („nejzávažnější forma zavinění“), že tak jednal ve zkušební době podmíněného odsouzení, že se zmocnil cizího vozidla, které užil ke své riskantní jízdě pod vlivem alkoholu, že spáchal větší množství přestupků, že řídil bez řidičského průkazu či jiná charakteristika povahy a závažnosti jednání obviněného.

Jasné pak není ani to, proč by z výše uvedených důvodů neměl být trest ukládán pod polovinou zákonné sazby – proč ne pod třetinou či pod dvěma třetinami? Vzhledem k chybějící teorii vztahující se k využití sazby a otázce, kde v rámci sazby by se měly pohybovat průměrné případy (Drápal, 2018), je činění takovýchto úsudků bez bližšího odůvodnění nejasné.

Lze polemizovat a nesouhlasit spolu, zda je vhodné odkázat na dříve uvedenou povahu a závažnost jednání, lze diskutovat i o tom, kde v rámci sazby by se průměrně měl pohybovat průměrně závažný případ, nicméně pokud je bez dalšího uvedeno „z výše uvedených důvodů“, aniž by bylo uvedeno o jaké konkrétní důvody se jedná, jen těžko může být naplněn požadavek, aby rozhodnutí bylo srozumitelné, přesvědčivé a přezkoumatelné. Tedy plně souhlasím s tvrzením, že „všechna kritéria je třeba hodnotit vždy v jejich souhrnu“ (Jelínek et al., 2018, p. 319). Toto hodnocení v souhrnu je však třeba konkretizovat a jasně vysvětlit – **nelze se spokojit s formulací „z výše uvedených důvodů“**. V opačném případě se z ukládání trestů stává černá skříňka, do které vložíme okolnosti a vypadne nám trest. Proč, nevíme.[7]

[7] Toto je mimochodem jedna z hlavních námitek proti využití machine-learningových metod v právu; v praxi je však zjevně přístup „zmíním vše a poté učiním myšlenkový skok a oznámím výsledek“ používán běžně (Tomšů & Drápal, 2019).

Odůvodňování však vždy bude spočívat jen v poskytování přibližných důvodů a nelze tedy očekávat, že soudy budou odůvodňovat tresty tak detailně, že jejich postup bude možné přesně reprodukovat. I v případě vážení tak lze očekávat spíše hodnotící úvahy než věty typu, že „47,3 % z výměry je uloženo z důvodu XY“. To by bylo silně nevhodné, jelikož takto nelze uvažovat o ukládání trestů. Konkretizované přiblížení vážení jednotlivých okolností je však nezbytné.

Obsah odůvodnění

Výše byl zmíněn způsob, kterým by bylo vhodné strukturovat odůvodnění. Co vše by pak odůvodnění mělo obsahovat? Základním východiskem by pro nás měl být § 89 trestního řádu, který upravuje, jaké oblasti je třeba v nezbytném rozsahu v trestním stíhání dokazovat. Z hlediska trestu by tak mělo být dokázané, jak závažného činu se obviněný dopustil a z jakých pohnutek, jaké jsou jeho osobní poměry a okolnosti, které jej vedly k trestné činnosti a umožnily její spáchání. Tyto okolnosti dále specifikuje § 125 odst. 1 trestního řádu, který tak však činí nesystematicky a odlišně než trestní zákoník (Jelínek et al., 2018, p. 318).

Takto obecně vymezené oblasti, které by měly být dokazované, se v mnohém shodují s principy, ke kterým v Nizozemí došla prof. Pauline Schuyt a které se zřejmě prolínají lidským uvažováním o hodnocení lidských příběhů a jednání. Dle Pauline Schuyt by v rámci každého odůvodnění mělo být zřejmé, **co, kdo a jak spáchal, jaké toto jednání mělo následky a v jakém kontextu se ho dopustil** (2010, kap. 11; z této publikace čerpám i dále v této části článku).

Takto strukturované vymezení okolností je logické a umožňuje lepší pochopení a orientaci čtenáře; všem pak poskytuje celistvý obrázek o okolnostech potřebných pro zvážení toho, jaký trest by měl být uložen. Proto níže rozebírám atributy těchto pěti otázek a zmiňuji, jak i skrze zodpovězení na tyto otázky lze jednoduše naplnit požadavky § 125 odst. 1 trestního řádu. Na závěr pak jen zmíním, že dle Pauline Schuyt není nutné naprosto vždy popsat všech těchto pět elementů: Je ale potřeba

alespoň naznačit, že v projednávaném případě bylo zjištěno, že není potřeba na danou otázku odpovědět (např. v případě následku u ohrožujících trestných činů).

Co?

Na úvod dle Pauline Schuyt není vhodné rozebírat konkrétní následky trestného činu (pro ty je připravena specifická otázka), ale spíše rozebrat, jak souzený typ jednání obecně zasahuje do fungování společnosti (např. skrze pocit nebezpečí vnímaný obyvatelstvem). To poskytuje představu, z jakých konkrétních důvodů je dané jednání trestné, což mimo jiné umožňuje lepší porovnatelnost napříč různými trestnými činy a nastavuje tak mantinely pro úvahy o uložení trestu. Trestní řád toto vyjadřuje podobně, když zmiňuje, že je třeba zmínit „význam konkrétního chráněného zájmu, který byl činem dotčen."

Kdo?

Při odpovídání na tuto otázku je třeba uvést nejen objektivní, ale i subjektivně vnímané osobní poměry obviněného. Příkladem těch objektivních může být trestní minulost, příkladem subjektivních je zavinění obviněného a jeho konkretizace skrze motivaci obviněného. Pro uložení trestu bude například podstatné, zda byl pachatel s porušením zájmu chráněného trestním zákonem srozuměn či zda jej porušit chtěl, stejně jako podoby tohoto srozumění či chtění a důvody k nim vedoucí. Odpovědi na tuto otázku budou reflektovat okolnosti zmiňované v § 125 odst. 1 trestního řádu ohledně osoby pachatele, míry jeho zavinění a jeho pohnutky, záměru nebo cíle a osobních, rodinných, majetkových a jiných poměrů.

Jak?

Způsob provedení trestného činu v mnohém definuje jeho povahu a závažnost, ať již jde o konkrétní způsob či jednání po činu. Nestačí přitom označit souzené jednání

odsuzujícími přídavnými jmény, např. že při spáchání loupeže obvinění postupovali zvlášť surově, ale takovou surovost je třeba specifikovat (a to ne pouze čistým odkazem na odůvodnění viny), protože bez této konkretizace nelze posoudit, do jaké míry by tato skutečnost měla ovlivnit uložení trestu.

Jaké jsou následky trestného činu?

Při zohledňování následku je třeba primárně zohlednit následky trestného činu pro jeho oběť. Lze však přihlédnout i k následkům jednání pro obviněného, např. k tomu, že byl propuštěn z práce v důsledku spáchání trestného činu, popř. jak na obviněného bylo a bude nahlíženo v rámci jeho sociální skupiny (přátel či rodiny) či v tisku, byť zohlednění těchto okolností a jejich význam bude třeba vždy silně individualizovat. Z hlediska § 125 odst. 1 trestního řádu by se tento bod shodoval s požadavkem na odůvodnění ohledně následků trestného činu a s případnou snahou pachatele nahradit škodu či jiné škodlivé následky činu.

Jaký byl kontext?

Podstatné (až zásadní) při ukládání trestu pak mohou být i informace o kontextu spáchaného trestného činu, které však neovlivnily rozhodnutí o vině. Jako příklad může sloužit náhlá změna počasí při dopravní nehodě, v důsledku které došlo k těžkému ublížení na zdraví z nedbalosti či důvody vedoucí ke rvačce či úmyslnému ublížení na zdraví. Jasná specifikace kontextu totiž umožní rozlišit ty okolnosti, ke kterým je třeba přihlédnout při ukládání trestů, od těch, které by neměly být zohledněny, ale byly např. zmíněny v diskuzích o vině či byly předkládány jednotlivými stranami.

Pauline Schuyt pak kontext dělí do tří skupin. Za materiální kontext považuje např. pokud byl trestný čin spáchán v rámci důvěrného vztahu, u spolupachatelů jakou měrou přispěli ke spáchání trestného činu, pokud pachatel vyráběl omamné látky, přičemž je skladoval doma, kde k nim měli přístup jeho děti, či pokud žena

zavraždí manžela, který jí však delší dobu týral (aniž by její jednání bylo posouzeno jako nutná obrana). Většina zohledněných okolností v rámci otázky o kontextu bude spadat právě do této kategorie a bude tedy odrážet požadavek § 125 odst. 1 trestního řádu na zmínění okolností, za kterých byl trestný čin spáchán, resp. okolností, které vedly k trestné činnosti nebo umožnily její spáchání (§ 89 odst. 1 písm. f) trestního řádu).

Formální kontext (druhá podkategorie) se pak vztahuje k průběhu trestního řízení, například k vzetí do vazby a jeho dopadům nebo k přiměřenosti délky trestního řízení (obdobně v § 125 odst. 1 trestního řádu). V některých případech nakonec může hrát roli i společenský kontext, a to tehdy, pokud je určitý typ jednání považován za podstatný sociální problém. Příkladem by mohlo být násilné jednání cílené na zdravotnického pracovníka při výkonu práce, pokud by nebylo zakotveno jako okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby [§ 146 odst. 2 písm. d) trestního zákoníku], případně výrazný nárůst četnosti určité trestné činnosti. Vždy je však třeba výrazně zvážit zejména zda a případně i jaký vliv by taková okolnost měla mít na uložení trestu.

Využití v praxi a soulad s § 125 odst. 1 trestního řádu

Jednoduchost, srozumitelnost a současně i komplexnost je tím hlavním důvodem, proč se domnívám, že přístup navrhovaný Pauline Schuyt spočívající v odpovědích na pět otázek je vhodný. Jí navrhované otázky na sebe logicky navazují takovým způsobem, že tvoří příběh: Jaká hodnota byla porušena či ohrožena, kdo se trestného činu dopustil, čeho konkrétně a jaké následky takové jednání mělo, přičemž nakonec je toto jednání zasazeno do širšího kontextu. Sada těchto pěti otázek může pomoci k snadnějšímu psaní odůvodnění, aniž by byla jeho úroveň snížena. Lze si představit například, že každé otázce by byl věnován jeden či dva odstavce, který by zakončoval poslední odstavec, ve kterém by se soud zabýval vážením těchto okolností.

Takovýto přístup by, jak jsem ukázal výše, měl být v souladu s § 125 odst. 1 trestního řádu, který jako jediný upravuje odůvodňování trestu v rozsudku, jelikož jednotlivé okolnosti zmiňované v tomto ustanovení lze jednoduše podřadit pod každou z těchto zmiňovaných otázek, resp. oblastí. Otázkou pak zůstává, zda se soudy musí vypořádat se všemi okolnostmi, které jsou v tomto ustanovení zmiňovány. Specifikace těchto okolností byla do předmětného ustanovení vložena zákonem č. 41/2009 Sb., přičemž dle důvodové zprávy měla tato změna vést k tomu „aby byly zřejmé okolnosti, s kterými se soud v tomto odůvodnění musí vypořádat“.[8] Tato novela reagovala na nedostatečnou praxi soudů při odůvodňování rozsudků, přičemž tohoto cíle nedosáhla, jak jsme naznačili v minulém článku (Tomšů & Drápal, 2019).[9]

Jsem skeptický k názoru, že se soud musí vypořádat se všemi okolnostmi zmiňovanými v § 125 odst. 1 trestního řádu (Jelínek et al., 2018, p. 319).[10] Důvody pro tuto skepsi mám dvojí: První vychází z praxe, kdy rozsudek, který by se vyjadřoval ke všem okolnostem vyjmenovaným v § 125 odst. 1 trestního řádu, je v praxi buďto velmi málo častý či spíše reálně neexistující. Je tedy otázkou, zda by nebylo vhodnější toto ustanovení interpretovat jiným způsobem, když podle navrženého výkladu nepostupují takřka nikdy ani nalézací ani odvolací soudy. Druhý se opět vztahuje k vzorovému rozsudku v citované publikaci, ve kterém je sice obecně uvedeno, že soud „přihlédl k poměrům pachatele (osobním, rodinným, majetkovým a jiným)“ (Jelínek et al., 2018, p. 415), ale tyto poměry v odůvodnění nijak nezmiňuje (vyjma neurovnaných bytových poměrů vyplývajících ze zprávy

---

[8] Důvodová zpráva k zákonu č. 41/2009, dostupná na http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=411&CT1=0, str. 60.

[9] Je možné, že odůvodnění trestů před přijetím tohoto ustanovení bylo realizováno výrazně hůře než jak vyplynulo z našeho výzkumu; posuzujeme-li však to, zda byly dosaženy cíle novely, pak zjevně nikoli.

[10] Citovaná kniha sice uvádí jako „žádoucí, aby v odůvodnění byla rozebrána všechna hlediska uvedená v uvedeném ustanovení a nikoli jen některá z nich“ v části vztahující se k povaze a závažnosti věci, ale nebylo by logické, pokud by se stejný názor nevztahoval i na všechny ostatní okolnosti uvedené v § 125 odst. 1 trestního řádu.

probačního úředníka, které však nejsou blíže konkretizovány). Nijak pak nebylo zmíněno chování pachatele po činu, tedy např. zda a jak se omluvil poškozenému, jehož motorového vozidla se neoprávněně zmocnil a přechodně jej užíval. I toto vzorové rozhodnutí tedy nezmiňuje všechny okolnosti zmíněné v § 125 odst. 1 trestního řádu, byť je v této publikaci tento požadavek vznesen.

Soudím pak podobně jako autoři *Rozhodnutí ve věcech trestních*, že zásadní větou předmětného ustanovení je, že soud „při odůvodňování uloženého trestu uvede, jakými úvahami byl veden při ukládání trestů“ (Jelínek et al., 2018, pp. 318–319). I vzhledem k tomu, že taxativní povaha výčtu okolností v daném ustanovení je jen těžko obhajitelná (tamtéž), domnívám se, že není třeba trvat na rozboru každé jednotlivé okolnosti. Soudy by měly nicméně vyjádřit všechny své úvahy, které je vedou k uložení trestu, a tyto úvahy by měly být detailní – nelze souhlasit s uvedením pouhého následku a osoby pachatele, k čemuž nezřídka dochází (podobně Jelínek et al., 2018, p. 319). Vhodnější a srozumitelnější přístup proto spatřuji v aplikaci výše zmíněných pěti otázek, které soudce logicky vedou k zohlednění potřebných okolností, nedovolí mu odkázat jen na následek a osobu pachatele a umožní dodržet požadavky § 125 odst. 1 trestního řádu, přičemž jej nesvážou povinností vyjadřovat se k okolnostem, které není na místě v konkrétním případě zohlednit.

Procesní otázky: Délka a příprava odůvodnění

Délka odůvodnění

Často vznášenou námitkou vůči požadavku na odůvodňování rozhodnutí je, že to je časově velmi náročné a soudci hledají cesty, jak se vyhnout nutnosti rozsudek odůvodnit, ať již skrze vyhotovení jejich zjednodušených variant, užití trestního příkazu či např. dohody o vině a trestu (byť poslední možnost je využívána jen zřídka). Tato námitka má jistě své opodstatnění, jelikož vypracování odůvodnění zabere určitý čas. V případě odůvodnění trestu však není na místě šetřit čas právě omezováním povinnosti předkládat důvody pro uložení konkrétního trestu.

Pokud obviněný přiznává vinu, je mu předloženo vylíčení skutku a ví, zda se takového jednání dopustil či nikoli; nepotřebuje proto odůvodnění, pokud je ochoten vinu uznat. V případě trestu tomu je však jinak. Jen velmi výjimečně obvinění mají takové znalosti trestního práva a trestní praxe, aby porozuměli tomu, zda byl konkrétní trest uložen s přihlédnutím ke všem okolnostem předvídaným zákonem. Jediné, co obviněný může říct, je, zda se mu zdá trest přiměřený či nikoli, což mu však neposkytuje odpověď na to, zda byl trest uložen v souladu se zákonnými ustanoveními. Nejedná se o něco, čemu laik může jednoduše porozumět, a proto je odůvodnění trestu nezbytné.[11]

Dalším důvodem, proč by neměla být omezována povinnost odůvodňovat tresty, je, že takové odůvodnění nabízí mnoho a stojí málo. Soudce by měl být schopen odůvodnit, proč uložil konkrétní trest, ať již ve svých myšlenkách při rozhodování pomocí trestního příkazu nebo v rámci ústního či písemného odůvodnění. Pokud toto soudce není schopen jasně vyložit, ač rozhodl, pak není problém v povinnosti vyhotovovat odůvodnění, ale ve skutečnosti, že trest, který soudce uložil, není dostatečně promyšlený. Pokud si soudce rozmyslel důvody pro uložení konkrétního trestu, nemělo by pro něj být ani časově ani psychicky příliš náročné tyto důvody sepsat.

Odůvodnění trestu zároveň zabírá výrazně méně prostoru než odůvodnění viny. I odůvodnění vyhotovené na základě principů zmíněných v tomto článku by nemuselo být příliš dlouhé – jsem přesvědčený, že by v běžných případech nemuselo přesáhnout jednu stranu textu. Pokud si vezmeme, o jak významné rozhodnutí v trestním právu jde (jedná se o nejzávažnější legální zásahy do života člověka), a pokud jej porovnáme s požadavky na detailní odůvodnění správního rozhodnutí o sankci, které vyžadují správní soudy, pak takovýto požadavek rozhodně nelze považovat za přemrštěný, příliš zatěžující soudy či neproporční k činěnému rozhodnutí.

---

[11] Z tohoto důvodu by mohlo být na místě zamyslet se, zda by nebylo vhodné odůvodňovat uložený trest i při rozhodnutí trestním příkazem. Argumentace by byla shodná – obviněný může posoudit, zda se dopustil daného jednání, ale jen těžko může posoudit, zda mu byl správně vyměřen trest.

Příprava odůvodnění

Naprosto praktickou otázkou pak je, kdy se má začít s přípravou odůvodnění. Po závěrečných řečech proběhne porada senátu, na které je rozhodováno o vině a trestu. Domnívám se, že principy odůvodňování trestů zmíněné výše by se měly aplikovat již v průběhu této porady – pokud by tomu tak nebylo, tak jakékoli následné odůvodnění v ústní či písemné podobě by bylo pouhou snahou o rekonstrukci a obhájení dané volby, ale nikoli jejím skutečným odůvodněním. Soudce také musí počítat s tím, že své rozhodnutí bude odůvodňovat – minimálně ústně, ale ve velké části případů i písemně. Měl by si tedy být vědom všech okolností, které mohou ovlivnit uložení trestu, a způsobu jejich zohlednění při rozhodování o druhu, modalitě a výměře trestu.

Zda se to tak děje, nevíme. Porada senátu je neveřejná, stejně jako protokoly zachycující její průběh (127 odst. 1 § trestního řádu). Nevíme tak nakolik se praxe na jednotlivých soudech (i v rámci soudu) liší a zda debata probíhá (zejména ze strany přísedících) spíše ve stylu „Mně by se zdálo přiměřené tři roky nepodmíněně“ či zda jsou předloženy všechny okolnosti případu konkrétně a strukturovaně, např. tak, jak to bylo představeno v tomto článku.

Vhodným přístupem by dle mého názoru proto bylo po rozhodnutí o vině představit všechny okolnosti podstatné pro uložení trestu a konkretizovat je. Tato příprava by nemusela zabrat déle než několik minut. Následně by mohla proběhnout debata o tom, jakým způsobem by bylo vhodné tyto okolnosti zhodnotit a jaký význam jim přiložit, která by mohla být zakončena návrhy každého z členů senátu, ve kterém by vedle návrhu trestu také uvedli, jak a proč vyvážili jednotlivé skutečnosti. Takovýto postup by nebyl v rozporu s trestním řádem, který upravuje primárně hlasování; co se však děje v průběhu porady před hlasováním a jaká debata má předcházet posouzení toho, jaký trest má být obžalovanému uložen, trestní řád blíže nespecifikuje (srov. § 126 a 127 trestního řádu).

Je otázkou, zda toto není příliš složité pro přísedící, kteří běžně nedisponují právním vzděláním. Jsem přesvědčený, že nikoli, jelikož podobné úvahy nejsou odlišné od náročnosti jiných otázek, kdy i přísedící musí rozhodovat o složitých otázkách viny. I dnes navíc přísedící musí zohlednit některá ustanovení trestního zákoníku o ukládání trestů, která nemusí souznít s jejich stylem činění rozhodnutí ohledně trestu (tedy s přístupem „mně se zdá přiměřené“). Naopak takovéto představení okolností a diskuze o jejich vlivu by mohlo přísedícím pomoci lépe se zorientovat v principiálním ukládání trestů. Tedy v takovém, které není vystavěno na názoru přísedícího a na tom, jaký trest je z jeho lidského pohledu (a tedy v mnohém s odhlédnutím od trestního zákoníku) přiměřený, ale jaký trest by měl být uložený na základě zákona.

Hmotněprávní otázky: Nejasné principy

Konkretizovat jednotlivé okolnosti podstatné pro uložení trestu, rozvést jejich význam pro uložení trestu a posoudit, jakým způsobem byly vyváženy při uložení trestu, nicméně nemusí být za dnešního nastavení trestního systému jednoduché. Některé principy nejsou detailněji definované, popř. není jasněji řečeno, jaké jejich varianty mají jak ovlivnit uložení trestu. Lze se bavit např. o neurčitosti pojmu očekávání vedení řádného života, různých názorů na míru vlivu trestní minulosti pachatele a jejich různých variant, zohlednění doznání či o tom, k jakým osobním, rodinným, majetkovým a jiným poměrům pachatele se má přihlížet. Některé okolnosti pak trestní právo nezmiňuje vůbec, jako například skutečnost, že pachatel spáchal trestný čin, za který je odsuzován, po odsouzení za dřívější trestný čin, přičemž ale nevykonal trest za dřívější odsouzení (viz výše).

Myslím si, že tento nedostatek vodítek při ukládání trestů byl jedním z důvodů, proč soudy příliš nekonkretizovaly ve zkoumaných případech (Tomšů & Drápal, 2019) skutečnost, že se obvinění dopustili několika trestných činů: Principy ukládání trestů za souběh patří k jedněm z nejsložitějších otázek v oblasti ukládání trestů (Ryberg et al., 2018). Nicméně právě v takových situacích je potřeba a nutné, aby soudy tyto

skutečnosti jasně konkretizovaly a aby se na jejich základech vytvořily určité principy, které by mohly reflektovat např. to, v jakém rozestupu od sebe tyto trestné činy byly páchané, jak závažné byly, jakou měli pachatelé motivaci atd.

Ještě méně vodítek pak trestní zákoník a judikatura poskytuje pro zhodnocení významů jednotlivých okolností pro uložení trestu a pro vážení těchto okolností při ukládání trestu. Jedná se tak pro soudce o v mnohém neznámé prostředí a ne nadarmo se principiální oblast ukládání trestů někdy označuje slovy „Hic sunt leones.“ To však může být pro soudce zároveň výzvou, která může působit proti určité mechanizaci či automatizaci rozhodování, která je častá v trestním systému (Tata, 2007).

Jak ulehčit vyhotovování odůvodnění

Jsem přesvědčený, že je třeba nejen navrhovat, jak by bylo možné určitý problém vylepšit, ale i možnost takového postupu co nejvíce zjednodušit. Pro zájemce jsem proto připravil jednoduchý jednostránkový dokument, který ulehčuje zohlednění jednotlivých okolností a naplnění zákonných požadavků i postupů zmíněných v tomto článku. Vyzkoušeli jsme ho s účastníky školení „Ukládání trestů“ konaný Justiční akademií v prosinci 2019 a vzhledem k pozitivním ohlasům ze strany soudců i státních zástupců si jej dovoluji představit i čtenářům (viz níže) v upravené podobě v návaznosti na připomínky účastníků.

Jeho vyplnění zabere přibližně 5-10 minut (vycházím zde z jeho použití na školení), což mi přijde jako minimální čas, který by bylo vhodné strávit při uvažování nad tím, jaký trest je vhodné uložit; soudce v takovém případě může rozhodovat o nejzávažnějším zásahu státu do života jednotlivce, a je proto na místě toto rozhodnutí řádně uvážit. Jeho použití by plně záviselo na jednotlivém soudci, přičemž primárně lze očekávat jeho využití při závěrečné poradě, ale může sloužit i jako seznam okolností, na které by se nemělo zapomenout při dokazování v hlavním líčení.

Nepochybuji, že odborníci na právní design by tento dokument jistě dále vylepšovali. Podobně různí soudci či státní zástupci mohou být dojem, že daný dokument dostatečně nezdůrazňuje některé okolnosti, či že některé jsou zbytečné. Pokud by si ho někdo chtěl upravit, tak v poznámce pod čarou odkazuji na umístění souboru, který lze jednoduše upravovat.[12]

[12] Soubor ve formátu PDF shodný s tím, který je zobrazený níže, je dostupný zde: https://bit.ly/2rgesf2, editovatelný dokument pak na tomto odkaze: https://bit.ly/38ZQlSE.

Okolnost	Konkretizace	Zpřísňuje / zmírňuje	Jak silně?
Co?			
Význam konkrétního chráněného zájmu			
Kdo?			
Míra zavinění			
Pohnutka/záměr/cíl			
Trestní minulost			
Osobní poměry			
Majetkové poměry			
Rodinné poměry			
Jiné charakteristiky			
Jak?			
Povaha a závažnost trestné činnosti			
Následky TČ			
Pro oběť a společnost			
Dopady na obviněného			
Snaha nahradit škodu			
Okolnosti TČ (kontext)			
Za kterých byl spáchán			
Vedly k TČ			
Umožnily její spáchání			
Trestní řízení (délka, vazba)			
Společenský kontext			

Sazba: Možné hlavní tresty:

Vážení (hodnocení v souhrnu)

Druh:

Výměra:

Závěr

Požadavek na kvalitnější odůvodňování trestů nelze jednoduše odmítnout, jelikož pouze taková odůvodnění mohou obhájit použití individualizace jako základního principu ukládání trestů či zajistit, že odvolací soudy budou moci řádně rozhodovat, a že se začnou zpřesňovat principy, na základě kterých jsou ukládány tresty. Pro dosažení takového stavu je nezbytné, aby soudci nejen konkretizovali okolnosti, které berou v potaz při ukládání trestů, ale aby uváděli, jaký význam jim přikládají, a nakonec aby při rozhodování o trestu vyjádřili, jak jednotlivé okolnosti zvážili a jak tedy jednotlivé okolnosti ovlivnily volbu trestu.

V tomto by jim mohla pomoci metoda pěti otázek, které pokrývají všechny okolnosti potřebné pro rozhodnutí o trestu: Co, kdo a jak spáchal, jaké toto jednání mělo následky a v jakém kontextu se stalo. Byť název tohoto článku naznačuje, že obsahuje principy správného odůvodňování trestů, v případě této metody je na místě toto tvrzení zjemnit. Zatímco jsem přesvědčený, že je nutné konkretizovat jednotlivé okolnosti, určit jejich význam pro uložení trestu a trest uložit na základě vyvážení všech okolností, metodu pěti otázek považuji spíše za pomůcku, která může ulehčit soudci přípravu rozhodnutí. Těchto pět otázek může posloužit jako hlavní témata jednotlivých odstavců odůvodnění, které jsou následovány šestým odstavcem, ve kterém jsou všechny okolnosti v souhrnu zváženy, a na tomto základě je uložen konkrétní trest. Věřím, že takovýto postup může pomoci zjednodušit a zlepšit vyhotovování odůvodnění o uložených trestech. Zároveň budu vděčný za jakoukoli zpětnou vazbu k tvrzením, nápadům a otázkám, které v tomto článku zmiňuji.

Použitá literatura:

de Keijser, J. W., van Koppen, P. J., & Elffers, H. (2007). Bridging the gap between judges and the public? A multi-method study. *Journal of Experimental Criminology*, *3*(2), 131–161. https://doi.org/10.1007/s11292-007-9031-3

Diamond, S. S., & Stalans, L. J. (1989). The myth of judicial leniency in sentencing. *Behavioral Sciences & the Law*, *7*(1), 73–89. https://doi.org/10.1002/bsl.2370070106

Drápal, J. (2018). Individualizace v České republice: Jak určujeme tresty a co to víme? *Státní Zastupitelství*, *XV*(1), 9–23.

Drápal, J. (2019). Odůvodnění trestů: Argumenty pro a proti detailnímu odůvodňování trestů. *Státní Zastupitelství*, (5).

Gřivna, T. (2013). § 125. In P. Šámal (Ed.), *Trestní řád. Komentář.* (pp. 1690–1703). Praha: C.H.Beck.

Hough, M., & Roberts, J. V. (1999). Sentencing Trends in Britain. *Punishment & Society*, *1*(1), 11–26. https://doi.org/10.1177/14624749922227685

Jelínek, J., Říha, J., & Sovák, Z. (2018). *Rozhodnutí ve věcech trestních* (4., ed.). Praha: Leges.

Killias, M. (1994). Sentencing reform - from rhetorics to reducing sentencing disparity. *European Journal on Criminal Policy and Research*, *2*(1), 19–28.

Kuhn, A. (2002). Public and judicial attitudes to punishment in Switzerland. In J. V. Roberts & M. Hough (Eds.), *Changing attitudes to punishment: Public opinion, crime and justice* (pp. 115–127). Cullompton: Willan.

Lombrozo, T. (2012). Explanation and Abductive Inference. In K. J. Holyoak & R. G. Morrison (Eds.), *The Oxford Handbook of Thinking and Reasoning* (2., pp. 260–276). Oxford: Oxford University Press.

Ryberg, J., Roberts, J. V., & de Keijser, J. W. (Eds.). (2018). *Sentencing Multiple Crimes*. Oxford: Oxford University Press.

Schuyt, P. M. (2010). *Verantwoorde straftoemeting*. Deventer: Kluwer.

St Amand, M. D., & Zamble, E. (2001). Impact of information about sentencing decisions on public attitudes toward the criminal justice system. *Law and Human Behavior*, *25*(5), 515–528. https://doi.org/10.1023/A:1012844932754

Tata, C. (2007). Sentencing as Craftwork and the Binary Epistomologies of the Discretionary Decission Process. *Socio-Legal Studies*, *16*(3), 425–447.

Tomšů, K., & Drápal, J. (2019). Odůvodňování trestů: Empirická studie rozhodnutí okresních soudů. *Státní Zastupitelství*, *6*.